

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Περαιτέρω προοπτικές της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη»

(διερευνητική γνωμοδότηση)

(2010/C 128/04)

Εισηγητής: ο κ. Ernst Erik EHNMARK

Στις 18 Μαρτίου 2009, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για τις:

«Περαιτέρω προοπτικές της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη»
(διερευνητική γνωμοδότηση)

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλοντος», στο οποίο ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες για το θέμα, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 13 Οκτωβρίου 2009 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Ernst Erik EHNMARK.

Κατά την 457^η σύνοδο ολομέλειάς της, της 4ης και 5ης Νοεμβρίου 2009 (συνεδρίαση της 5ης Νοεμβρίου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την παρακάτω γνωμοδότηση με 178 ψήφους υπέρ, 21 ψήφους κατά και 18 αποχές:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί την έκθεση προόδου που υποβάλλει ανά διετία η Επιτροπή για τη στρατηγική της ΕΕ σχετικά με την αειφόρο ανάπτυξη⁽¹⁾. Η έκθεση παρέχει τη βάση για να συνεχισθεί η συζήτηση σχετικά με το πώς πρέπει να εφαρμόσει η ΕΕ τη στρατηγική της για την αειφόρο ανάπτυξη.

1.2. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση της Επιτροπής ότι κατά την επόμενη περίοδο η στρατηγική πρέπει να δραστηριοποιηθεί κατά προτεραιότητα με βάση τους εξής τέσσερις άξονες – οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, προστασία της βιοποικιλότητας, του νερού και άλλων φυσικών πόρων, προώθηση της κοινωνικής ένταξης και ενίσχυση της διεθνούς διάστασης της αειφόρου ανάπτυξης. Η ΕΟΚΕ εκφράζει ωστόσο τη λύπη της για το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν ανέπτυξε περαιτέρω τις αναλύσεις της, ούτε υπέβαλε συγκεκριμένες προτάσεις ως προς τους στόχους, το χρονοδιάγραμμα και τις δράσεις στους τομείς αυτούς.

1.3. Είναι σαφές ότι, εκτός ορισμένων βημάτων προς την ορθή κατεύθυνση, η στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη (ΣΕΕΑΑ), όπως έχει σήμερα, δεν μπορεί να ανταποκριθεί στους στόχους της.

1.4. Για να είναι αποτελεσματική η ΣΕΕΑΑ, χρειάζεται μια εντελώς νέα δομή διακυβέρνησης, επάρκεια οικονομικών και ανθρωπίνων πόρων, αλλά και μηχανισμούς με τους οποίους θα μπορεί να ασκείται ο έλεγχος της εφαρμογής της.

1.5. Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης να βελτιωθεί ο συντονισμός εντός της Επιτροπής, με την υποστήριξη ίσως ενός Επιτρόπου που θα είναι αρμόδιος για τον συντονισμό. Η ΕΟΚΕ συνιστά επίσης τη σύσταση ανεξάρτητης επιτροπής υψηλού επιπέδου που θα είναι αρμόδια για την παρακολούθηση της προόδου της αειφόρου ανάπτυξης σε τακτική βάση και θα υποβάλλει δημόσιες συστάσεις προς τα θεσμικά όργανα.

1.6. Η ΕΟΚΕ καλεί το Συμβούλιο και την Επιτροπή να μετατρέψουν την ΣΕΕΑΑ σε μεταστρατηγική για όλες τις κοινοτικές πολιτικές. Όλες οι άλλες πολιτικές της ΕΕ με βραχυπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα πρέπει να συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της μελλοντικής ΣΕΕΑΑ. Πολλές από τις πολιτικές που εγκρίθηκαν ήδη σήμερα έχουν επιπτώσεις για τις επόμενες δεκαετίες. Τα βραχεία δράσης μέτρα δεν επιτρέπεται να επιδεινώσουν τις δυνατότητες ανάπτυξης των μελλοντικών γενεών.

1.7. Στην παρούσα γνωμοδότηση, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι είναι ανάγκη να συντονισθεί καλύτερα η στρατηγική της Λισαβώνας με τη στρατηγική της αειφόρου ανάπτυξης. Κατά την κατάρτιση της νέας στρατηγικής της Λισαβώνας για το 2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να κληθεί να καταδείξει ρητά πώς οι δράσεις που θα προταθούν στη στρατηγική αυτή θα υποστηρίξουν τη μακροπρόθεσμη μετάβαση σε ένα πιο βιώσιμο μοντέλο ανάπτυξης και τους ειδικούς στόχους της στρατηγικής της αειφόρου ανάπτυξης. Οι μελλοντικές δημοσιονομικές προοπτικές, τα διαρθρωτικά ταμεία, η ΚΓΠ, τα προγράμματα-πλαίσια για την έρευνα και την ανάπτυξη και όλες οι άλλες σημαντικές στρατηγικές και προγράμματα σε ευρωπαϊκό επίπεδο θα πρέπει ομοίως να καταδείξουν πώς προωθούν τους στόχους της στρατηγικής της αειφόρου ανάπτυξης.

1.8. Το ΑΕγχΠ στη σημερινή του μορφή δεν πρέπει να εξακολουθήσει να αποτελεί αποφασιστικής σημασίας μέτρο για τη διαμόρφωση πολιτικής. Η πρόοδος και η ανθρώπινη ευμάρεια πρέπει να μετρώνται με διαφορετικό από ό,τι μέχρι σήμερα τρόπο. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει χωρίς άλλο την περαιτέρω ανάπτυξη και την εφαρμογή δεικτών προόδου πέραν του ΑΕγχΠ. Σε σχέση με αυτό, πρέπει να διεξαχθεί συζήτηση γύρω από τις αξίες που επιθυμεί να προάγει η ΕΕ.

1.9. Η αειφόρο ανάπτυξη απαιτεί δέσμευση και εργασία σε επίπεδο βάσης. Η ανάληψη παρόμοιας δέσμευσης απαιτεί έντονη συνεργασία από όλους τους κοινωνικούς εταίρους καθώς και από τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

(1) COM(2009) 400 τελικό

1.10. Οι αρμόδιοι για τη λήψη των πολιτικών αποφάσεων φορείς πρέπει να αναλαμβάνουν με σαφήνεια τις ευθύνες τους προκειμένου να εφαρμοσθεί η στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη. Αυτό ισχύει τόσο σε ευρωπαϊκό και εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο. Ανατίθεται επίσης στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ένας καθοριστικός ρόλος. Η ΕΟΚΕ συνιστά να δημιουργηθεί ένας μηχανισμός για τον απολογισμό από την Επιτροπή της προόδου που σημειώνεται σε εθνικό επίπεδο με γνώμονα συμφωνημένους δείκτες και η οποία θα ακολουθείται από ειδικές για κάθε χώρα κατευθύνσεις σε βασικά ζητήματα, κατά το πρότυπο του επιτυχημένου μηχανισμού που θεσπίστηκε για την παρακολούθηση της προόδου που σημειώνεται ως προς την ατζέντα της Λισσαβώνας.

1.11. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της που η Επιτροπή δεν ζήτησε τη συμβολή της ΕΟΚΕ καθώς και των άλλων οργανώσεων στην έκθεση πριν συντάξει τις προτάσεις της, εφόσον στα συμπεράσματα του Συμβουλίου, το 2006, περιλαμβάνεται παρόμοια υπόδειξη. Είναι εξίσου σημαντικό να γνωστοποιούνται οι απόψεις των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Η ΕΟΚΕ ενίσχυσε την ικανότητά της να κατατοπίζεται η ίδια σε σχέση με τα θέματα της βιώσιμης ανάπτυξης με τη σύσταση, πριν από τρία χρόνια, του Παρατηρητηρίου της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Το όργανο αυτό προβαίνει σε τακτικές διαβουλεύσεις με τα εθνικά συμβούλια βιώσιμης ανάπτυξης. Η ΕΟΚΕ συνιστά συστηματικότερη χρήση του μηχανισμού αυτού για να εξασφαλιστεί η δημιουργική συμβολή της κοινωνίας των πολιτών στην ενημέρωση και την παρακολούθηση της προόδου που σημειώνεται ως προς την αειφόρο ανάπτυξη στην Ευρώπη.

1.12. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να εξασφαλιστεί η καλή λειτουργία του σχετικού μηχανισμού εγκαίρως κατά την επόμενη παγκόσμια διάσκεψη κορυφής σχετικά με την αειφόρο ανάπτυξη στο Ρίο το 2012.

2. Η ανακοίνωση της Επιτροπής

2.1. Η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (COM(2009) 400 τελικό, 24 Ιουλίου 2009) για την περαιτέρω ανάπτυξη της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη αποτελεί σημαντική πρόοδο. Η απόφαση που ελήφθη στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2006 συνεπάγεται, μεταξύ άλλων, ότι η στρατηγική καθίσταται αντικείμενο αξιολόγησης και εξέτασης κάθε δύο χρόνια. Δυστυχώς, για την εξέταση αυτή ο χρόνος είναι περιορισμένος. Σημαντικό υλικό - κυρίως στατιστικής φύσεως - δεν θα είναι διαθέσιμο πριν από τα τέλη Οκτωβρίου.

2.1.1. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει, στο πλαίσιο αυτό, ότι ακριβώς το θέμα των σαφών πολιτικών μηνυμάτων ήταν ένα από τα στοιχεία του διαλόγου με την Επιτροπή, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

2.1.2. Οι αποφάσεις για τα πολιτικά μηνύματα απαιτούν καλή προετοιμασία. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της που η Επιτροπή ήταν σε θέση να χορηγήσει μόνο οριακά περισσότερους πόρους προκειμένου να αναπτυχθεί η βάση για την προετοιμασία κατά το τρέχον έτος της πολιτικής σχετικά με την αειφόρο ανάπτυξη.

2.2. Το έγγραφο της Επιτροπής περιέχει ορισμένες πληροφορίες σχετικά με την πρόοδο που πραγματοποιήθηκε στους 7 τομείς προτεραιότητας και στα εγκάρσια θέματα. Πρόκειται για μια πολύτιμη εξέταση εφόσον επισημαίνει, αφενός, σε τι πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προτεραιότητα και αφετέρου, το τι χρειάζεται εμπειριστικώς ανάλυση.

2.3. Το κείμενο δείχνει ότι οι τάσεις είναι σχεδόν αποκλειστικά αρνητικές. Τα τελευταία χρόνια δόθηκε μεγάλη προσοχή στα θέματα

του κλίματος και της ενέργειας, όμως τα αποτελέσματα, κατά το μεγαλύτερο μέρος τους, συνεχίζουν να είναι αρνητικά. Οι μεταφορές αποτελούν έναν άλλον τομέα, στον οποίο η πολιτική δεν κατόρθωσε να αναστρέψει την τάση της αύξησης των εκπομπών. Γενικά, επιτυχημένα παραδείγματα μπορεί να βρεθούν μόνο σε μεμονωμένες δράσεις - σε νομοθετική πρόταση ή καινοτόμο πρωτοβουλία - ωστόσο δεν υπάρχει συνεκτική τάση που θα μπορούσε να αναστρέψει την κατάσταση.

2.4. Η ΕΟΚΕ δεν προτίθεται να σχολιάσει την συνοπτική αξιολόγηση της Επιτροπής για κάθε τομέα πολιτικής, αλλά να διαπιστώσει ότι η ανάγνωση της έκθεσης της Επιτροπής δεν είναι ενθαρρυντική. Το αποτέλεσμα δείχνει την ανάγκη να καταβληθούν πιο σοβαρές πολιτικές προσπάθειες στον τομέα της αειφόρου ανάπτυξης.

2.5. Η αειφόρος παραγωγή και κατανάλωση είχαν υψηλή προτεραιότητα για ορισμένα χρόνια. Ένα άλλο παράδειγμα είναι η χρήση των πρώτων υλών στην παραγωγή. Οι στατιστικές δείχνουν ότι η ΕΕ και οι ΗΠΑ χρησιμοποιούν τη διπλή ποσότητα πρώτων υλών ανά μονάδα παραγωγής σε σύγκριση π.χ. με την Ιαπωνία. Υπάρχουν επομένως, τεράστιες δυνατότητες εξοικονόμησης μέσω εξορθολογισμού της παραγωγής.

2.6. Η Επιτροπή έδωσε ιδιαίτερη προτεραιότητα στις δράσεις για την ενσωμάτωση της κοινωνικής διάστασης και των κοινωνικών θεμάτων τόσο στη στρατηγική της αειφόρου ανάπτυξης όσο και στις άλλες τρέχουσες στρατηγικές ανάπτυξης της ΕΕ (στρατηγική της Λισσαβώνας, κλπ.). Η σημασία των εν λόγω δράσεων φαίνεται από το γεγονός ότι περισσότερα από 70 εκατ. ευρωπαίοι ζουν στη φτώχεια (σύμφωνα με τον ορισμό που χρησιμοποιείται, μεταξύ άλλων από την Στατιστική Υπηρεσία της ΕΕ). Η σύνδεση των μεταναστευτικών θεμάτων με την αύξηση του αριθμού των κατοίκων που ζει στη φτώχεια αποτελεί σημαντικό θέμα.

3. Μια στρατηγική σε κρίση:

3.1. Η πολιτική της αειφόρου ανάπτυξης εγκαινιάστηκε στη διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στο Ρίο ντε Τζανέιρο πριν περίπου είκοσι χρόνια. Το μήνυμά της εν λόγω συνόδου κορυφής ήταν σαφές και πειστικό: ο άνθρωπος πρέπει να ζει με τρόπο που να μην επηρεάζει τις συνθήκες διαβίωσης των μελλοντικών γενεών. Τα συμπεράσματα της συνόδου κορυφής που πραγματοποιήθηκε στο Γιοχάνεσμπουργκ (Διάσκεψη κορυφής του ΟΗΕ για την αειφόρο ανάπτυξη, που πραγματοποιήθηκε στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002) πέντε χρόνια μετά, είχαν μεγάλη απήχηση: επιτέλους, παρουσιάστηκε μια ολοκληρωμένη δέσμη προτάσεων για μια δίκαιη κοινωνική ανάπτυξη σε παγκόσμιο επίπεδο.

3.2. Στο πλαίσιο των προετοιμασιών ενόψει της Διασκέψεως κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ, η ΕΕ υιοθέτησε την πρώτη Ευρωπαϊκή στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης (COM(2001)264 τελικό, Αειφόρος ανάπτυξη της Ευρώπης για έναν καλύτερο κόσμο: Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη).

3.3. Η στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη υιοθετήθηκε την άνοιξη του 2001 σε ατμόσφαιρα ευφορίας. Ωστόσο, λίγα χρόνια αργότερα η εικόνα άρχισε να παρουσιάζει δυσκολίες.

3.4. Δεν ήταν επειδή η ίδια η στρατηγική είχε κάποιο πρόβλημα. Ούτε λόγω έλλειψης ενθουσιωδών οπαδών μεταξύ της κοινωνίας των πολιτών, των πολιτικών και των διαμορφωτών της κοινής γνώμης.

3.5. Το πρόβλημα ήταν περισσότερο η έλλειψη αληθινής βούλησης (ή ικανότητας) προκειμένου να αρχίσει η υλοποίηση των οραμάτων με ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα δράσης.

3.6. Η στρατηγική της αειφόρου ανάπτυξης επανεξετάστηκε το 2006 με την *Επανεξέταση της στρατηγικής της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη – η ανανεωμένη στρατηγική*. Η επανεξέταση δεν διευκρίνισε περισσότερο τα θέματα σχετικά με τις προτεραιότητες και τις διαδικασίες υλοποίησης. Η ΕΕ ανέπτυξε συγχρόνως νέα προγράμματα π.χ. σχετικά με την οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας.

3.7. Τα τελευταία χρόνια είχε καταστεί εμφανές ότι υπήρχε διάσταση μεταξύ των οραμάτων για αειφόρο ανάπτυξη και των προγραμμάτων για ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα. Αυτό που τις διακρίνει κυρίως, είναι πχ. το χρονικό πλαίσιο. Ενώ η στρατηγική της Λισσαβώνας έχει μεσοπρόθεσμη προοπτική, εκείνη της αειφόρου ανάπτυξης είναι μακροπρόθεσμη. Αυτό σημαίνει ότι μπορεί στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας να δοθεί προτεραιότητα σε μέτρα με βραχυπρόθεσμες επιδράσεις τα οποία έρχονται σε αντίφαση με τους μακροπρόθεσμους στόχους της αειφορίας.

3.8. Όλο και περισσότεροι ζητούν την επανεξέταση της κατανομής εργασίας μεταξύ των δύο στρατηγικών. Η συγχώνευση των στρατηγικών θεωρήθηκε συχνά πιθανή προκειμένου να επιτευχθεί η πιο αποτελεσματική χρησιμοποίηση των διαθέσιμων πόρων.

3.9. Με την παρούσα έκθεση επιδιώκεται εντούτοις να καταστεί εμφανές ότι είναι ανάγκη να αναζωογονηθεί η στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη. Η αναζωογόνηση αυτή μπορεί να χαράξει τις κατευθυντήριες γραμμές για τις δράσεις που πρέπει να αναληφθούν, τόσο στην Ευρώπη όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο.

4. Ποια είναι τα διδάγματα που αντλήθηκαν;

4.1. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών η ΕΟΚΕ υιοθέτησε τουλάχιστον δέκα γνωμοδοτήσεις για διάφορες πτυχές της στρατηγικής, και εξέτασε ένα σύνολο εγγράφων για το πως μπορεί η στρατηγική να αναπτυχθεί περαιτέρω. Κοινός σκοπός ήταν η από κοινού ανάπτυξη τόσο της αειφόρου ανάπτυξης όσο και της στρατηγικής της Λισσαβώνας, έστω και εάν εμπίπτουν σε διαφορετικούς τομείς (2).

4.2. Η ΕΟΚΕ επισήμανε τρεις παράγοντες, οι οποίοι μπορεί να εξηγήσουν γιατί τα αποτελέσματα των δύο στρατηγικών ήταν διαφορετικά:

- Μια εξήγηση είναι το διαφορετικό πολιτικό τους βάρος: η στρατηγική της Λισσαβώνας ανταποκρίνεται σε άμεσα πολιτικά ζητήματα, ενώ η αειφόρος ανάπτυξη εξετάζει θέματα με μακροπρόθεσμες προτεραιότητες. Η διαφορά μπορεί επίσης να οφείλεται και σε προσωπικές παραμέτρους: ενώ η στρατηγική της Λισσαβώνας υποστηρίζεται από τους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων, η αειφόρος ανάπτυξη εμπίπτει στις αρμοδιότητες των υπουργών περιβάλλοντος. Αυτή η διαφορετική στάθμιση αντικατοπτρίζεται και στην κατανομή των πόρων: τόσο στην Επιτροπή όσο και στα κράτη μέλη, το ανθρώπινο δυναμικό που απασχολείται με το θέμα της αειφορίας υπολείπεται σημαντικά αυτού που ασχολείται με τη στρατηγική της Λισσαβώνας.
- Και οι δύο στρατηγικές είχαν πολύ διαφορετική απήχηση στην κοινή γνώμη: Η στρατηγική της Λισσαβώνας μολονότι δεν είναι γνωστή, εντούτοις γίνεται γνωστή με τον καιρό, σε ορισμένους ευρύτερους κύκλους. Η αειφόρος ανάπτυξη εκλαμβάνεται ως θεωρητική και δυσχερής να συνδεθεί στην πράξη με πολιτικές δράσεις.

(2) Βλ. π.χ. ΕΕ C 195 της 18.8.2006, σελ. 29 και ΕΕ C 256 της 27.10.2007, σελ. 76.

- Μέσα διαχείρισης και αξιολόγηση: Η στρατηγική της Λισσαβώνας διαθέτει ένα αυστηρό σύστημα σχεδιασμού και παρακολούθησης με ορισμένα κοινά πρότυπα και χρονοδιαγράμματα. Η αειφόρος ανάπτυξη διέπεται από πιο χαλαρές διευθετήσεις όσον αφορά την υιοθέτηση κοινών προτεραιοτήτων και την πραγματοποίηση κοινής αξιολόγησης. Το αποτέλεσμα είναι ότι η στρατηγική της Λισσαβώνας μπορεί να ασκήσει μεγαλύτερη πίεση στα κράτη μέλη, ενώ η στρατηγική της αειφόρου ανάπτυξης αφορά περισσότερο τη δημιουργία κοινών προθέσεων.

4.3. Η πλέον πρόσφατη εμπειριστατωμένη αξιολόγηση της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη πραγματοποιήθηκε το 2006, πριν από την επανεξέτασή της. Το Συμβούλιο των Υπουργών τόνισε κατά την επανεξέταση των κατευθυντήριων γραμμών της στρατηγικής τη θεμελιώδη σημασία της στενότερης συνεργασίας και του καλύτερου συντονισμού τόσο των εθνικών όσο και των ευρωπαϊκών δράσεων όσον αφορά την αειφόρο ανάπτυξη. Θεωρήθηκε ιδιαίτερα σημαντικός ο καθορισμός σαφών προτεραιοτήτων για τις δράσεις στον τομέα της αειφόρου ανάπτυξης. Σε εκτίμηση που έγινε στα πλαίσια της Επιτροπής για το 2008, που υποβάλλεται ανά διετία, τόνισθηκε επίσης ότι πρόοδος πραγματοποιήθηκε όσον αφορά, αφενός, τα προϊόντα που έχουν ως βάση τον κύκλο ζωής και αφετέρου, την ελαχιστοποίηση των αποβλήτων, καθώς και τις διάφορες πρωτοβουλίες σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος (Πρόοδος σχετικά με τη στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη, Τελική έκθεση, ECORYS, εκπονήθηκε κατά παραγγελία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Φεβρουάριος 2008).

4.4. Πρέπει να τονισθεί ότι ο συντονισμός μεταξύ των Διαρθρωτικών Ταμείων και της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη παρουσιάζει ακόμη αδυναμίες. Ειδικά στους τομείς στους οποίους η ΕΕ επιδεικνύει σημαντική οικονομική συμβολή, η σχέση των επενδύσεων με την αειφορία πρέπει να έχει ύψιστη προτεραιότητα.

5. Αναζωογόνηση της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη: ορισμένες προοπτικές

5.1. Η ΕΕ διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των σφαιρικών προσεγγίσεων για την αειφόρο ανάπτυξη. Πολλές χώρες και ομάδες κρατών θεωρούν την ΕΕ πρωτοπόρο στον τομέα της αειφόρου ανάπτυξης. Εάν η ΕΕ μπορέσει επίσης να ηγηθεί στην αναζωογόνηση της αειφόρου ανάπτυξης, τότε θα έχει σημειωθεί μεγάλη πρόοδος.

5.2. Ένα από τα πολλά προβλήματα που αντιμετωπίζει η στρατηγική στην παρούσα της μορφή είναι ο μεγάλος αριθμός προτεραιοτήτων: 7 βασικές προκλήσεις και 4 εγκάρσια θέματα. Εάν η στρατηγική διέθετε σαφέστερες προτεραιότητες πιθανόν να είχε μεγαλύτερο αντίκτυπο. Προκειμένου να ενισχυθεί ο αντίκτυπος της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη έχει καθοριστική σημασία να περιέχει σαφείς και μετρήσιμους στόχους.

5.3. Δεν πρέπει να αποσιωπάται πλέον το γεγονός ότι μολονότι η αειφόρος ανάπτυξη στηρίζεται σε τρεις πυλώνες, δεν είναι δυνατό να ωφελούν όλα τα μέτρα ταυτόχρονα τόσο το περιβάλλον όσο και τον κοινωνικό τομέα και την οικονομία. Δεν είναι εφικτό να προκύψουν μόνο οφέλη για όλες τις περιπτώσεις. Αντιθέτως, είναι απαραίτητο να καθορίζονται προτεραιότητες που σε ορισμένες περιπτώσεις είναι οδυνηρές. Κατά το παρελθόν καθορίστηκαν υπερβολικά συχνά προτεραιότητες με γνώμονα βραχυπρόθεσμα οικονομικά συμφέροντα. Δυστυχώς, όπως φαίνεται, η τακτική αυτή επαναλαμβάνεται και με τα προγράμματα αναδιάρθρωσης για την αντιμετώπιση της τρέχουσας κρίσης.

5.4. Το κράτος πρέπει να αναλάβει σημαντικό καθοδηγητικό ρόλο κατά την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης. Οι αρμόδιοι για τη λήψη αποφάσεων μπορούν να παράσχουν σημαντική ώθηση στην αειφόρο ανάπτυξη με τη θέσπιση κατάλληλης νομοθεσίας για τη δημιουργία φορολογικών κινήτρων και την παροχή επιδοτήσεων (και την κατάργηση βλαβερών επιδοτήσεων) καθώς και μέσω των κρατικών προμηθειών.

5.5. Οι νέες δημοσιονομικές προοπτικές για την περίοδο μετά το 2014 πρέπει να προσανατολίζονται προς τους στόχους τις μελλοντικής στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη.

5.6. Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη πρέπει να συμβάλλει στην αντιμετώπιση του προβλήματος των επίσημων επιδοτήσεων. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να υποβάλει επιτέλους τον οδικό χάρτη για την μεταρρύθμιση των επίσημων επιδοτήσεων, που έπρεπε να έχει υποβάλει από το 2008.

5.7. Η αναζωογόνηση της στρατηγικής της αειφόρου ανάπτυξης δεν πρέπει να οδηγήσει σε αύξηση του συγκεντρωτικού ελέγχου. Η αειφόρος ανάπτυξη πρέπει να συνοδεύεται από νέες προσεγγίσεις όσον αφορά την εκχώρηση και την αποκέντρωση της λήψης των αποφάσεων.

5.8. Η αειφόρος ανάπτυξη βασίζεται στην ανάληψη δεσμευτικών δράσεων από τη βάση. Καθόλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 90, οι ΜΚΟ - συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών εταιρών - αποτέλεσαν τις κινητήριες δυνάμεις στην ανάπτυξη ενός δυναμικού προφίλ για τις δράσεις της ΕΕ σχετικά με την αειφόρο ανάπτυξη. Σε μια αναζωογονημένη αειφόρο ανάπτυξη πρέπει να ανατεθεί στις ΜΚΟ ένας πολύ σημαντικός ρόλος.

5.9. Ένας άλλος πολύ σημαντικός παράγοντας για τις μελλοντικές δράσεις είναι οι αρχές της τοπικής αυτοδιοίκησης, και κυρίως, οι τοπικές αρχές.

5.10. Πολλοί υποστηρίζουν ότι στην αναζωογονημένη στρατηγική της αειφόρου ανάπτυξης οι επιχειρήσεις οφείλουν να δεσμευτούν περισσότερο και να διαδραματίσουν ένα αυτονόητο και σαφή ρόλο. Είναι σαφές στον επιχειρηματικό κόσμο παρατηρείται αυξανόμενο ενδιαφέρον για τα θέματα που αφορούν την κλιματική αλλαγή και την αειφόρο ανάπτυξη.

6. Επιχειρήματα υπέρ της αναζωογόνησης της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη

6.1. Χρειάζεται να αναζωογονηθεί η στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη; Πιθανόν η ερώτηση να ακούγεται περίεργη. Η καθημερινή ενημέρωση σχετικά με θέματα για το κλίμα και την ενέργεια, τη γεωργία και τη βιοποικιλότητα, και για πολλά άλλα, προσφέρει ισχυρή βάση για συγκεκριμένες δράσεις όσον αφορά τα θέματα της αειφορίας.

6.2. Η άνοδος της θερμοκρασίας αποτελεί εξειδικευμένο θέμα που έχει λάβει τεράστια δημοσιότητα και για το οποίο έχουν συνταχθεί πάμπολλες εκδόσεις με ανησυχητικό περιεχόμενο, όπως η έκθεση του Stern. Επιπλέον, η μελέτη ΤΕΕΒ για τα οικοσυστήματα (Οικονομική των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας-The economics of ecosystems and Biodiversity – ΤΕΕΒ) υπογράμμισε τους κινδύνους που ελλοχεύουν σε περίπτωση που συνεχίσουμε να μειώνουμε την βιοποικιλότητα και να ζημιώνουμε τα οικοσυστήματα.

6.3. Η γεωργία, υπό ευρύτερη έννοια, θα αντιμετωπίσει νέα προβλήματα λόγω της αύξησης των θερμοκρασιών. Με ποιο τρόπο θα πρέπει η γεωργία να προσαρμοσθεί στην παραγωγή, σύμφωνα με τις νέες συνθήκες, είναι ένα άλλο βασικό πρόβλημα που θα αντιμετωπίσει η μελλοντική γεωργική πολιτική.

6.4. Ο κατάλογος μπορεί πολύ εύκολα να διευρυνθεί. Η μεγάλη πλειοψηφία των θεμάτων είναι γνωστή από τις γενικές συζητήσεις. Έχει δοθεί μικρότερη προσοχή στο γεγονός ότι οι συνέπειες στην καθημερινή μας ζωή φαίνεται να μας επηρεάζουν ταχύτερα απ' ό,τι είχε προηγουμένως υποτεθεί.

6.5. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να μετατρέψει την ΣΕΕΑ σε μεταστρατηγική για όλες τις κοινοτικές πολιτικές. Όλες οι άλλες πολιτικές της ΕΕ πρέπει να συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της μελλοντικής ΣΕΕΑ και στην ενίσχυση της αειφόρου ανάπτυξης.

6.6. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει απόλυτα την περαιτέρω ανάπτυξη και την εφαρμογή δεικτών προόδου πέραν του ΑΕΠ. Η πρόσφατα δημοσιευμένη έκθεση της επιτροπής Stiglitz κατάσταση σαφές ότι το ΑΕΠ δεν επιτρέπει την χάραξη κατευθυντήριων γραμμών για τις αποφάσεις μεγαλύτερης εμβέλειας που πρέπει να λάβουμε τώρα. Αντιθέτως, δημιουργεί σύγχυση, διότι δεν αποκαλύπτει τα πραγματικά προβλήματα μεταθέτοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τη λύση τους στο μέλλον. Η ΕΟΚΕ υιοθέτησε πρόσφατα γνωμοδότηση που παρουσιάζει τις συνέπειες του νέου τρόπου διαμόρφωσης των ερωτημάτων για το ΑΕΠ (3). Ωστόσο, η συζήτηση δεν πρέπει να περιοριστεί στους δείκτες μέτρησης. Το βασικό ζητούμενο είναι η επιδίωξη αειφόρου ευημερίας και ευμάρειας της κοινωνίας μας ώστε η οικονομία μας να καταστεί μια οικονομία με χαμηλό κόστος και υψηλές επιδόσεις.

6.7. Η ΕΕ πρέπει να βελτιώσει την επικοινωνία της με τους πολίτες της και για τα θέματα της αειφόρου ανάπτυξης.

7. Πολιτική ευθύνη και ανάγκη για ηγεσία

7.1. Η ΕΟΚΕ σε πολλές εκδόσεις για την αειφόρο ανάπτυξη έχει τονίσει ότι χρειάζεται πολιτική ηγεσία και βούληση για την ενίσχυσή της. Αυτό δεν ισοδυναμεί με την απαίτηση για συγκεντρωτισμό. Αντίθετα, σημαίνει βούληση για την ανάληψη πρωτοβουλίας, τη δημιουργία δικτύων και την ανάληψη ευθύνης.

7.2. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τις παρατηρήσεις της από προηγούμενες γνωμοδοτήσεις σύμφωνα με τις οποίες μια δράση για να είναι επιτυχημένη στον τομέα της αειφόρου ανάπτυξης απαιτεί ενεργό ανάληψη πολιτικής ευθύνης και ενεργό δράση από την τοπική και την περιφερειακή αυτοδιοίκηση. Η ΕΟΚΕ τονίζει επίσης ότι πρέπει να δοθεί η δυνατότητα στους κοινωνικούς εταίρους και στην κοινωνία των πολιτών, υπό ευρεία έννοια, να συμμετέχουν ενεργώς στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση των δράσεων.

7.3. Έχοντας υπόψη τα ανωτέρω, είναι σημαντικό να δοθεί έμφαση στην ανάγκη για συνέργια και των δύο βασικών στρατηγικών ανάπτυξης, δηλαδή της στρατηγικής της Λισσαβώνας και της στρατηγικής της αειφόρου ανάπτυξης. Το πότε θα μπορέσουν, ενδεχομένως, να συγχωνευθούν και οι δύο στρατηγικές είναι λιγότερο ενδιαφέρον. Το σημαντικότερο είναι η ανάπτυξη στενής συνεργίας. Πρέπει, ωστόσο, να είναι σαφές ότι τα μέτρα που λαμβάνονται στα πλαίσια της Ατζέντας της Λισσαβώνας συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων μιας ευρύτερης ΣΑΑ της ΕΕ.

(3) ΕΕ C 100 της 30.4.2009, σελ. 53.

7.4. Απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματική εφαρμογή της ΣΑΑ της ΕΕ είναι μια πιο ισχυρή δομή διακυβέρνησης. Η ΕΟΚΕ καλεί το Συμβούλιο να δημιουργήσει για την ΣΑΑ μια δομή διακυβέρνησης όμοια με αυτήν της στρατηγικής της Λισσαβώνας, που να προβλέπει την υποβολή ετήσιων εκθέσεων, συγκριτική αξιολόγηση και την εφαρμογή της ανοικτής μεθόδου συντονισμού, ώστε να μπορούν να συγκριθούν καλύτερα τα κράτη μέλη και να υπάρχει ανταγωνισμός ως προς την επίτευξη μεγαλύτερης αειφορίας. Επίσης, θα πρέπει τόσο τα κράτη μέλη όσο και η Επιτροπή να διαθέσουν περισσότερους πόρους για την εφαρμογή της ΣΑΑ της ΕΕ.

8. Γνώση και στάσεις

8.1. Η Επιτροπή αποδίδει μεγάλη σημασία στα θέματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και συνοψίζει τα διάφορα προγράμματα της ΕΕ. Αυτό που δεν κάνει η Επιτροπή είναι να θέσει τα θέματα εκπαίδευσης και γνώσεων μέσα από μια ευρύτερη δημοκρατική προοπτική. Η αειφόρος ανάπτυξη, όπως και η πολιτική για το κλίμα, θα απαιτήσουν αποφάσεις που δεν θα είναι πάντοτε ευπρόσδεκτες. Η αειφόρος ανάπτυξη, όπως και οι πολιτικές για το κλίμα και την ενέργεια, χρειάζονται τοπική υποστήριξη.

8.2. Πως μπορεί να αναπτυχθεί η εμπέδωση και η ενίσχυση; Ένας βασικός παράγοντας εδώ είναι η εκπαίδευση, δηλαδή η εκπαίδευση όπως εννοείται π.χ. στα εκπαιδευτικά ιδρύματα ενηλίκων της Σκανδιναβίας (*folkhögskolorna*), στα οποία η δημοκρατική διάσταση έχει προτεραιότητα στο πρόγραμμα διδασκαλίας. Η εκπαίδευση με κοινωνική προοπτική αποτελεί επίσης δυναμική συμβολή στη δημιουργία δημοκρατικών δομών. Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα ενηλίκων στις σκανδιναβικές χώρες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην προσέλκυση μελών από όλες τις μορφές οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.

8.3. Αυτό δεν συνεπάγεται ότι ο ρόλος των σχολείων και η εκπαίδευση των νέων είναι λιγότερο σημαντικά. Η εκπαίδευση τόσο των νέων όσο και των ενηλίκων πρέπει να εξελίσσονται και να αναζητούνται νέες παιδαγωγικές μέθοδοι.

8.4. Η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε να υπάρχει μία σφαιρική στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη όσον αφορά τα εκπαιδευτικά ζητήματα.

9. Έρευνα και μακροχρόνια ανάπτυξη

9.1. Η σημασία της έρευνας τονίστηκε ήδη από τις πρώτες αποφάσεις που ελήφθησαν για τη στρατηγική της αειφόρου ανάπτυξης. Ελήφθησαν πολλές συγκεκριμένες πολιτικές αποφάσεις για τη μακρόχρονη ανάπτυξη της έρευνας και της κατάρτισης των ερευνητών. Μια από τις σημαντικότερες αποφάσεις ελήφθη στη Βαρκελώνη, με την οποία καθορίστηκε για τα κράτη μέλη της ΕΕ ως

στόχος η αύξηση των δαπανών τους για την έρευνα κατά 3 % στο άμεσο μέλλον, ή μέχρι το 2010.

9.2. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει ότι είναι σημαντικό να ανταποκριθούν όλα τα κράτη μέλη στον στόχο της Βαρκελώνης και ως εκ τούτου, θα πρέπει να αυξήσουν σημαντικά τη χρηματοδότηση της έρευνας.

9.3. Η ερευνητική πολιτική και η στρατηγική της Λισσαβώνας πρέπει επίσης να συντονίζονται με μεγαλύτερη σαφήνεια ώστε να επιτευχθούν συνέργιες μεταξύ της αειφόρου ανάπτυξης και της στρατηγικής της Λισσαβώνας.

9.4. Η συνεργασία των ερευνητικών κέντρων για θέματα του κλίματος έχει αναπτυχθεί ικανοποιητικά. Η πραγματικά μακροχρόνια έρευνα μπορεί, παρόλα αυτά, να συναντήσει δυσκολίες στον ανταγωνισμό για την εξασφάλιση πόρων. Η ΕΟΚΕ προτείνει, επομένως, να συντάξει η Επιτροπή μελέτη στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος της ΕΕ για την εξακρίβωση των τρεχουσών αναγκών όσον αφορά την έρευνα για την κλιματική αλλαγή, τα ενεργειακά θέματα και την αειφόρο ανάπτυξη.

10. Καλύτερες προπαρασκευαστικές δομές

10.1. Η ΕΟΚΕ τόνισε σε διάφορες ευκαιρίες ότι χρειάζεται πολιτική ηγεσία για την προετοιμασία μέτρων σχετικά με την αειφόρο ανάπτυξη ή για την πολιτική όσον αφορά το κλίμα και την ενέργεια. Η ΕΟΚΕ αναφέρθηκε σε πολλές περιπτώσεις στον πρώην πρωθυπουργό κ. Michel Rocard, ο οποίος σε σημαντική διάσκεψη της ΕΟΚΕ είχε δηλώσει ότι η αειφόρος ανάπτυξη θα οδηγήσει αναμφισβήτητα στη λήψη αποφάσεων οι οποίες δεν θα είναι πάντοτε εύκολες ή δημοφιλείς. Ο πρωθυπουργός του Λουξεμβούργου για το ίδιο θέμα πριν από ένα ή δύο χρόνια είχε δηλώσει ότι «στο Συμβούλιο των Υπουργών γνωρίζουμε ακριβώς ποια μέτρα απαιτούνται. Το πρόβλημα είναι ότι δεν γνωρίζουμε το πώς θα μπορέσουμε να επανεκλεγούμε στα εθνικά μας κοινοβούλια μετά την υλοποίηση τους».

10.2. Η απάντηση βρίσκεται στην πρόωρη και συστηματική ανάπτυξη των διαδικασιών διαβούλευσης και διαλόγου. Πρέπει, κατά κύριο λόγο, να ακολουθηθεί η προσέγγιση από τη βάση προς τα άνω. Η συμμετοχή αποτελεί έννοια-κλειδί, χρειάζεται όμως να συμπληρωθεί με την αλληλεγγύη.

10.3. Η ΕΟΚΕ έχει τονίσει, επανειλημμένως, ότι είναι ανάγκη να δημιουργηθεί μια πιο ισχυρή δομή συνεργασίας στην Επιτροπή. Έχοντας υπόψη την παρούσα κατάσταση, αυτό μπορεί να σημαίνει τον ορισμό ειδικού Επιτρόπου – ως Αντιπροέδρου – για την προώθηση της συνεργασίας και του συντονισμού μεταξύ των σημερινών σημαντικών στρατηγικών: την αειφορία, τα θέματα σχετικά με το κλίμα και την ενέργεια· τη στρατηγική της Λισσαβώνας.

Βρυξέλλες, 5 Νοεμβρίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI